

РОЗДІЛ 1

*9 квітня 1995 року
Узбережжя штату Орегон*

Якщо я щось і зрозуміла за своє довге життя, то це те, що в коханні ми дізнаємося, ким би ми хотіли бути, а на війні – ким ми є. Сучасна молодь хоче знати все про всіх. Люди вважають, що обговорення проблеми має розв'язати її. Я ж із більш мовчазного покоління. Ми знаємо ціну забуття.

Хоча останнім часом я почала думати про війну, своє минуле та людей, яких утратила.

Утратила.

Звучить, наче я просто загубила тих, кого любила. Може, я залишила їх там, де їм не місце, а потім відвернулась геть, надто спантеличена, аби повертатися назад.

Але я не загубила їх. Вони не в найкращому місці. Їх просто немає. Наближаючись до кінця свого шляху, я розумію, що сум і жаль стають частиною нашої ДНК та лишаються з нами довіку.

Я дуже постаріла за кілька місяців після смерті чоловіка та після того, як мені поставили діагноз. Моя зморшкувата шкіра стала схожа на вощений папір, який намагалися розгладити, аби знову використати. Мої очі часто підводять мене, особливо в темряві, коли спалахують ліхтарі чи йде дощ. Неможливість покладатися на свій зір знесилює. Мабуть, тому я почала озиратися назад. Минуле здається набагато чіткішим за сьогоднішнє.

Мені хочеться вірити, що коли я помру, то здобуду спокій та побачу людей, яких любила і втратила. Або принаймні отримаю прощення.

Мій будинок, збудований лісозаготівельним магнатом понад сто років тому, виставлено на продаж, а я готуюсь до переїзду. Мій син вважає, що для мене так буде найкраще.

Він намагається дбати про мене в цей неймовірно складний період і показує, як він мене любить. Тому я змирилася з тим, що він усе контролює. Яка мені різниця, де померати? Насправді вже немає значення, де жити. Тож я складаю в коробки майже п'ятдесят років свого життя на узбережжі Орегону. Не так і багато я хочу взяти із собою, але є дещо особливе.

Я намагаюся дістати ручку, яка витягає драбину з горища. Вона спускається зі стелі, ніби галантний джентльмен подає мені руку.

Сходинок захиталися під моїми ногами, коли я полізла на горище, де пахло пліснявою. Над головою гойдається одненька лампочка, і я смикаю за мотузку, аби її ввімкнути.

Кімната схожа на трюм старого пароплава. Стіни обшиті широкими дерев'яними панелями. Павутиння, що звисає пасмами, надає всьому довкола сріблястого кольору. Кут нахилу стелі такий крутий, що я можу випростатись лише в центрі кімнати.

Я бачу крісло-гойдалку, яким користувалася, коли мої онуки були меншими, старе дитяче ліжечко, гойдалку «поні» на іржавих пружинах та крісло, яке реставрувала моя донька, коли захворіла. На складених уздовж стіни коробках написано «Різдво», «День Подяки», «Великдень», «Гелловін», «Посуд», «Спорт». У них речі, якими я вже не користуюся, але яких просто не могла позбутися. Для мене визнати, що я не прикрашатиму ялинку на Різдво, означало здатися. Та й розлучатися з будь-чим мені завжди було важко. У кутку стоїть саме те, що я шукала: стара валіза, вкрита туристичними наліпками.

Із певними зусиллями я тягну валізу до центру горища, де висіла лампочка. Я намагаюся стати навколішки, але відчуваю гострий біль, тож вирішую сісти.

Уперше за останні тридцять років я розкриваю валізу. Таця, що лежить зверху, наповнена дитячими реліквіями. Крихітні

черевички, дитячі малюнки з усміхненим сонечком, табелі з оцінками.

Я піднімаю тацю та відставляю її вбік.

Речі на дні валізи лежать неохайною купою: кілька записників у потьмянілих шкіряних обкладинках, стос старих листівок, зв'язаних блакитною атласною стрічкою, картонна коробка, зім'ята з одного боку, кілька тонких збірок поезії Жульєна Розіньйоля та коробка з-під взуття із сотнями чорно-білих фотографій.

Зверху – старий, пожовклий шматок паперу.

Мої руки тремтять, коли я беру його. Це *carte d'identite*, посвідчення часів війни. Я бачу маленьке фото молодої жінки. *Жульєтт Жервез*.

– Мамо?

Я чую кроки свого сина на дерев'яних сходах. Кроки, ритм яких збігається з ритмом мого серця. Чи кликав він мене раніше?

– Мамо? Тобі не варто тут бути. Трясця! Сходи дуже хиткі.

Він підійшов до мене:

– Якщо впадеш...

Я торкаюся його ноги й хитаю головою. Не можу звести очей.

– Не треба, – це все, що я змогла вимовити.

Він опускається навколішки, а потім сідає поруч. Я відчуваю аромат його лосьйону після гоління та легкий запах диму. Він потай викурив надворі цигарку. Він кинув багато років тому, але почав знову після того, як мені поставили діагноз. Немає сенсу висловлювати свій осуд. Він лікар, і йому видніше.

Інстинкт підказує мені кинути світлинку та закрити валізу. Саме це я робила все моє життя.

А тепер я помираю. Може, не надто швидко, але й не повільно, тож я не можу не озирнутися на своє життя.

– Мамо, ти плачеш.

– Хіба?

Я хочу розповісти йому правду, але не можу. Це ганебно. У моєму віці не варто боятися нічого, надто свого минулого.

Я лише кажу:

– Я хочу взяти цю валізу.

– Вона надто велика. Я перекладу все, що ти скажеш, у меншу коробку.

Його намагання мене контролювати викликає в мене усмішку.

- Я люблю тебе, і я справді хвора, тому дозволила тобі тут командувати. Але я ще не померла. Я хочу взяти цю валізу.

- Нащо вона тобі потрібна? Тут лише наші малюнки й інший непотріб.

Якби я розповіла йому правду набагато раніше або частіше танцювала, випивала і співала, можливо, він бачив би мене, а не звичайну матусю. Він любить неповну версію мене. Я завжди вважала, що хотіла саме цього: щоб мене любили та захоплювалися мною. Тепер же я прагну, аби мене знали.

- Нехай це буде моє останнє прохання.

Я бачу, що він хоче попросити мене не говорити так, але боїться, що голос його викаже. Він відкашлюється.

- Ти вже двічі змогла перебороти хворобу і зробиш це знову.

Ми обидва знаємо, що це неправда. Я слабка і не можу ні спати, ні їсти без ліків.

- Звісно ж, зроблю.

- Я просто хочу, щоб ти була в безпеці.

Я всміхаюся. Американці бувають такими наївними.

Колись я поділяла цей оптимізм. Я вважала світ безпечним. Однак це було дуже давно.

- Хто така Жульетт Жервез? - запитує Жульєн. Трохи дивно чути це ім'я від нього.

Я заплющую очі. У темряві я лину крізь роки і континенти. Проти своєї волі чи, може, з її згоди. Я згадую.